

Назар Мартинюк
Острого (Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ УРЯДУ УНР В ЕКЗИЛІ У 1920–1940-Х РОКАХ (ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ)

Після поразки Української революції уряд УНР опинився на еміграції. Вивченню його діяльності приділили увагу багато істориків. На сьогодні, ця проблема перебуває під пильним оком вітчизняних дослідників. Поза межами України її активно розробляли представники української діаспори, в тому числі й колишні члени уряду. Вони опублікували низку статей, брошур, нарисів, де згадувалося про діяльність ДЦ УНР в екзилі. Українська зарубіжна література містить багатий фактичний матеріал, але не позбавлена недоліків: відсутність дослідницького елементу, наявність суб'єктивних оцінок.

Серед найважливіших праць в українській історіографії, де ґрунтовно схарактеризовано різні аспекти діяльності екзильного уряду УНР, варто виділити роботи В. Піскун «Політичний вибір української еміграції (20-і роки ХХ століття)», В. Трощинського «Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище», Д. Веденеєва «Юність української дипломатії», І. Срібняка «Військова діяльність уряду УНР в екзилі» (дисертаційне дослідження) та інші.

Базовою, на наш погляд, для вивчення діяльності еміграційного уряду є праця одного із колишніх очільників УНР в екзилі, активного громадського діяча, журналіста Миколи Андрійовича Лівницького «ДЦ УНР в екзилі між 1920–1940 роками». Автор висвітлив діяльність УНР на еміграції в цілому, особливо не деталізуючи окремі її аспекти. Так, лише фрагментарно розкрито роботу дипломатичної служби, обділені увагою військова ділянка роботи, зв'язки з Україною. Тут є посилання на власні спогади та спосте-

реження, звернення до документальних свідчень, однак останні представлені недостатньо.

Для дослідження вказаної теми важливою є праця О. Шульгина «Без території. Ідеологія та чин Уряду УНР на чужині». Автор навів чимало різноманітних документальних джерел, наголосив на окремих аспектах зовнішніх зносин та контактів УНР на еміграції, висвітлив її співпрацю з міжнародними організаціями.

Суттєвим внеском у вивчення діяльності еміграційного уряду УНР є збірник «Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі. Статті і матеріали» (за редакцією Л. Винара та Н. Позуняк). Ця публікація містить найважливіші документи Державного центру та нариси про її очільників, супроводжується коментарями укладачів. Інститут дослідів модерної історії США видав збірник матеріалів «Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі», де надруковано статті та опубліковано джерела на досліджувану тему.

Фрагментарно інформація про роботу еміграційного уряду УНР в культурно-освітній сфері відображена в монографії С. Наріжнього «Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами».

Значна кількість публікацій в українській закордонній історіографії присвячена окремим громадсько-політичним діячам. Зокрема Д. Дорошенко написав про О. Лотоцького (міністра внутрішніх справ УНР в екзилі у 1927–1930 рр.), а також чимало праць присвячено Головному Отаману УНР Симону Петлюрі.

Варто відзначити роботи польських істориків. Насамперед наукові доробки З. Карпуся «Військовополонені та інтерновані росіяни і українці на території Польщі в 1918–1924 роках» та О. Вішки «Українська еміграція в Польщі у 1920–1939».

Важливі питання зазначеної теми знайшли відображення на сторінках «Тризуба» (виходив у Франції), «Української громади», «Української трибуни», «Нової України» (у перелічених виданнях публікувалися перші історіографічні дослідження, хоча вся ця періодика становить цінну групу джерел). У 6070-х роках минулого століття часопис «Український історик» публікував роботи

діячів УНР, оприлюднював огляди джерел та статті діаспорних дослідників.

Отже, на сьогодні ми не маємо узагальнених робіт, які б повно відображали цілісну картину діяльності уряду УНР в екзилі.

Список основних джерел та літератури:

1. Ливицький М.А. ДЦ УНР в екзилі між 1920 і 1940 роками / М.А. Ливицький. – Мюнхен ; Філадельфія : В-во «Українське інформаційне Бюро», 1984.

2. Маркусь В. Екзильний Уряд Української Народної Республіки в міжвоєнний період (1921–1939). Міжнародно-правна та порівняльна аналіза / В. Маркусь // Сучасність. – Нью-Йорк, 1986. – Ч. 12.

3. Піскун В.М. Політичний вибір української еміграції (20і роки ХХ століття) / В.М. Піскун. – К. ; Нью-Йорк, 2006.

4. Піскун В.М. Українська політична еміграція 20х рр. ХХ ст. на сторінках «Українського історика» : генеза та історична тяглість / В.М. Піскун // Український історик. – 2004. – № 12.

5. Український парламентаризм на еміграції. Державний центр УНР: документи і матеріали. 1920–1992 рр. / Упор. В. Яблонський. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 2012.

6. Шульгин О. Без території. Ідеологія та чин Уряду УНР на чужині / О. Шульгин. – Автентичне відтворення вид. 1934 р. / Відп. ред. Г.Й. Удовенко; Упорядники: Г.В. Стрельський, І.Д. Шевченко. – К. : Юрінком Інтер, 1998.

7. Wiszka E. Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939 / E. Wiszka. – Toruń: MADO, 2004.